

Сухорольський Петро Михайлович
Ткач Ярина Вікторівна

Європейський Союз як втілення концепції космополітичної демократії

УДК 327.7:[321.7/.8](061.1EU)
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-5.25>

Сухорольський Петро Михайлович
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри політології
та міжнародних відносин
Національного університету
«Львівська політехніка»
вул. С. Бандери, 12, Львів, Україна
ORCID: 0000-0002-1689-3283

Ткач Ярина Вікторівна
магістрантка кафедри політології
та міжнародних відносин
Національного університету
«Львівська політехніка»
вул. С. Бандери, 12, Львів, Україна
ORCID: 0009-0002-9274-7074

У сучасному світі, що стає все більш взаємопов'язаним, виникають демократичні процеси і механізми, які виходять за межі національних держав. Європейський Союз є яскравим прикладом міжнародної організації, що втілює демократичні принципи на наднаціональному рівні. Теоретичною основою для розбудови таких інтеграційних об'єднань багато дослідників вважають концепцію космополітичної демократії, яка покликана забезпечити права і свободи кожної людини незалежно від її громадянства і місця перебування в умовах посилення наднаціональної влади та розмивання суверенітету держав. Актуальність статті зумовлена тим, що Україна перебуває на шляху до вступу в ЄС, що означає для неї як отримання численних переваг від участі у цьому об'єднанні демократичних та розвинутих держав, так і підпорядкування наднаціональному порядку з частковим обмеженням державного суверенітету. Саме тому важливо розглянути цю організацію крізь призму концепції космополітичної демократії для того, щоб зрозуміти напрями її розвитку та рівень демократичної легітимності її влади.

Метою статті є виявити та дослідити ознаки космополітичної демократії в сучасному Європейському Союзі, а також оцінити перспективи подальшого втілення цієї концепції у межах ЄС та поза ними. Теоретико-методологічною основою роботи є концептуальні моделі та теорії космополітичної демократії, представлені у роботах авторитетних у цій сфері дослідників Д. Хелда, Д. Аркібуджі, В. Кимлічки.

У статті досліджено витoki теорії космополітичної демократії та визначено її суть і характерні особливості. Систематизовано напрацювання науковців, які зробили значний внесок у розроблення цієї концепції, проаналізовано їхні позиції щодо перспектив втілення ідей космополітичної демократії в межах ЄС та загалом у сучасному світі. В результаті дослідження принципів, інституцій та механізмів функціонування ЄС визначено головні риси космополітичної демократії, реалізовані в межах цього інтеграційного об'єднання держав. Йдеться насамперед про: рівність держав-членів, а також усіх громадян, демократичні механізми ухвалення рішень, публічні обговорення, можливості впливу громадян на процес ухвалення рішень, відповідальність, підзвітність та прозорість інституцій ЄС, захист прав людини як першочергову мету, функціонування за принципом взаємної вигоди, націленість на вирішення глобальних проблем людства.

Ключові слова: космополітична демократія, космополітизм, Європейський Союз, наднаціональність, глобальне управління, глобальні проблеми людства.

Вступ. У сучасному глобалізованому світі міжнародна співпраця важлива як ніколи раніше. Нагальні глобальні проблеми людства, які загострилися останніми роками, вимагають спільного обговорення та вирішення демократичними методами на міжнародній арені. Саме тому наявність ефективних міжнародних організацій, які пропагують мирне вирішення конфліктів, забезпечують основу для міждержавної співпраці та сприяють поширенню демократичних ідей, часто вважають необхідною передумовою розв'язання міжнародних проблем. З-поміж таких організацій особливо виділяється Європейський Союз, який з часу свого створення набув чітких рис наднаціонального об'єднання, став потужним гравцем на світовій арені і, водночас, розвинув демократичні принципи, які лежать в його основі, та працює над їх утвердженням у світі.

Україна знаходиться на шляху набуття членства в Європейському Союзі, яке означатиме для неї як входження до закритого клубу розвинутих та демократичних європейських держав, так і підпорядкування наднаціональному порядку з частковим обмеженням суверенітету. Саме тому

важливо розглянути цю організацію крізь призму концепції космополітичної демократії, зокрема для того, щоб зрозуміти напрями її розвитку та рівень демократичної легітимності її влади.

Мета та завдання. Головною метою цієї статті є виявити та дослідити ознаки космополітичної демократії в сучасному Європейському Союзі, а також оцінити перспективи подальшого втілення цієї концепції у межах ЄС та поза ними. Для цього у статті реалізовано такі завдання: визначено сутність космополітичної демократії, її ознаки та витoki; систематизовано погляди науковців щодо Європейського Союзу як проекту космополітичної демократії; встановлено та проаналізовано характеристики і особливості ЄС, які зближують цю організацію з ідеалом космополітичної демократії.

Теоретико-методологічною основою роботи є концептуальні моделі та теорії космополітичної демократії, представлені у роботах авторитетних у цій сфері дослідників Девіда Хелда, Даніеле Аркібуджі, Вілла Кимлічки. У роботі використано загальнонаукові **методи дослідження**, зокрема аналіз, синтез, індукцію, дедукцію, порівняння. За допомогою системного методу схарактеризо-

вано космополітичну демократію як цілісну сукупність взаємопов'язаних елементів. За допомогою методу аналізу виділено та досліджено елементи космополітичної демократії в засадах, структурі та механізмах функціонування Європейського Союзу. Метод синтезу дав змогу сформулювати висновки щодо ступеня реалізації космополітичної демократії в ЄС та перспектив її розвитку на регіональному та глобальному рівні.

Результати. У сучасній політичній теорії космополітизм – це концепція, яка побудована на основі ідеї рівності прав, можливостей та привілеїв усіх осіб, незалежно від їхнього громадянства, країни перебування, релігійної чи етнічної приналежності. Прихильники космополітичних поглядів виступають проти будь-яких проявів дискримінації та обґрунтовують необхідність створення толерантного суспільства, у якому свобода людини не може бути обмежена через її національну приналежність [8; 14].

Перші ідеї космополітизму з'явилися ще до нашої ери та були поширені серед античних філософів. Наприклад, Діоген Синопський та Цицерон стверджували, що кожна особа є передусім громадянином світу. Представники стоїцизму називали себе «космополітами» в тому сенсі, що поліс, у якому вони проживали, був для них усім світом (космосом). Така концепція збігалася з їхніми ідеями про всесвітнє братерство та універсальні цінності, які повинні об'єднувати людей в усьому світі [8].

Серед мислителів Нового часу вагомий внесок у вивчення та розроблення теорії космополітизму зробив Іммануїл Кант. У своїй праці «Вічний мир: філософський нарис» 1795 р. він говорить про космополітичний закон або космополітичне право, яким повинне керуватися людство для досягнення миру. Фундаментом цього закону є ідея про те, що всі люди є рівноправними членами суспільства. Кант стверджує, що кожна людина має право на перебування в іншій країні, а також право її відвідувати, адже планета не належить державам чи людям, а тому будь-хто має право перебувати там, де він забажає. Оскільки космополітичне право стосується усіх людей без будь-якої дискримінації, то можна стверджувати про існування міжнародних політичних, а також універсальних прав людства [20].

Наступна хвиля піднесення космополітизму поширилася після закінчення Другої світової війни як реакція на Голокост та інші жорстокі злочини проти людяності. Її елементами були утвердження ідеї рівності усіх людей, незалежно від етнічної приналежності, та наголос на індивідуальній, а не груповій відповідальності [5, с. 46]. У сучасних дослідженнях тему космополітизму розглядають з урахуванням різноманітних її складових та аспектів. Зокрема американський дослідник Кваме Ентоні Аппія у своїй книзі «Космополітизм:

Етика у світі чужинців» описує феномен «громадянина світу» та нові пов'язані з ним виклики, а також намагається сформулювати етичні принципи і обов'язки людей, які з'являються у сучасному глобалізованому світі [1]. Відома філософиня Марта Нусбаум у роботі «Переворот мислення: інтелект емоцій» роздумує про емоційну складову космополітизму та її вплив на розвиток людства [18]. Професорка політології та філософії з Єльського університету Сейла Бенгабіб у праці «Інший космополітизм» зосереджується на дослідженні філософських основ космополітизму, а також взаємозв'язків демократичних процесів на локальному, національному та глобальному рівні [6].

Центральне місце у багатьох роботах дослідників космополітизму займає концепція космополітичної демократії. Зокрема, різні автори обґрунтовують її актуальність у сучасному глобалізованому світі, аналізують потенціал цієї концепції з огляду на необхідність вирішення глобальних проблем людства, а також виявляють її слабкі місця. Одне з головних питань у межах цих досліджень стосується перспектив наднаціонального правління на глобальному чи регіональному рівнях, у тому числі й запровадженого на основі сучасних міжнародних організацій, та відповідності такого правління демократичним принципам та цінностям.

Впливовий політолог Девід Хелд зробив значний внесок у розвиток і просування концепції космополітичної демократії як засобу вирішення проблем, які породжує глобалізація. У своїх роботах він досліджує можливі виклики для демократії в сучасному світі, а також намагається визначити роль регіональних інтеграційних об'єднань у розв'язанні глобальних проблем людства. Науковець зазначає, що хоча держави і створюють міжнародний порядок, його забезпечення покладене вже не лише на них, а й на міжнародні урядові та неурядові організації, для яких необхідно також встановити правила, що втілюють космополітичні принципи [14, с. 546].

Не будучи прихильником космополітичного світогляду, видатний політичний філософ Вілл Кімлічка у своїх роботах зачіпає теми, безпосередньо пов'язані з концепцією космополітичної демократії. Зокрема, науковець досліджує питання мультикультурного громадянства, демократичного управління, глобальної справедливості та ролі міжнародних організацій у вирішенні глобальних проблем. Кімлічка стверджує, що існування ефективних міжнародних політичних інституцій є необхідним для сучасного глобалізованого світу. Окрім того, він висловлює думку, що глобалізація не знецінює внутрішню політику держав, вона змушує людей більше цікавитися нею та брати участь у виробленні політичних рішень [15, с. 317–323].

Італійський політолог та дослідник глобального управління Даніеле Аркібуджі є прихильником кон-

цепції космополітичної демократії. У своїй роботі «Глобальна спільнота громадян: на шляху до космополітичної демократії» він досліджує феномен світового громадянства, а також важливість захисту прав людини у космополітичній структурі [4]. Аркібуджі намагається обґрунтувати необхідність втілення космополітичної демократії у процесі формування глобального управління і формулює такі аргументи на користь цієї концепції: а) демократію потрібно розуміти не як набір правил, а як процес (а багато людей вже залучені у демократичні процеси за межами своєї держави); б) ворогування держав на міжнародній арені перешкоджає розвитку демократії на національному рівні; в) демократія всередині держав сприяє миру, але не завжди призводить до добрососусідньої зовнішньої політики; г) глобальна демократія – це не просто демократія в кожній окремій державі; ґ) глобалізація підриває державну автономію і тим самим обмежує демократичність держави; д) межі спільнот стейкхолдерів у певних сферах не завжди збігаються з державними кордонами; е) глобалізація породжує нові соціальні рухи, що займаються питаннями, які стосуються людей, географічно та культурно дуже далеких одне від одного [2, с. 439].

Водночас відомий американський політолог Роберт Алан Даль, роботи якого сфокусовані переважно на дослідженні демократії на національному та локальному рівні, висловлює протилежну точку зору щодо необхідності глобального урядування чи посилення регіональних міжнародних організацій [9]. Науковець стверджує, що міжнародні організації та міжнародна політика не можуть бути демократичними, адже прості громадяни не мають реального впливу і не можуть самостійно брати участь у вирішенні проблем. У своїх працях Даль зазначає, що сучасне суспільство мало зацікавлене в політиці та не прагне активно просувати свої ідеї, а це дозволяє міжнародним організаціям діяти в своїх власних інтересах, не турбуючись про реакцію громадян, які фактично не мають ніякого безпосереднього впливу на ці організації. Загалом, дослідник стверджує, що чим меншою є політична одиниця, тим більше можливостей у громадян впливати на політику та ухвалення рішень у її межах, але тим менше у неї можливостей. Тому така маленька одиниця вкрай обмежена у своїй здатності ефективно вирішувати проблеми громадян. І навпаки – чим більша політична одиниця, тим менше можливостей у її громадян впливати на ухвалення рішень, але тим більшою є її спроможність. Ця ключова теза визначає позицію Дала щодо необхідності створення глобальних чи регіональних наднаціональних структур. На його думку, такі структури обмежують громадян у їхньому праві брати участь в управлінні суспільними справами, а отже, вони обмежують демократію. Зважаючи на це, дослідник робить висновок, що необхідно уни-

кати посилення міжнародних організацій і давати державам можливість самостійно вирішувати свої проблеми [9, с. 32].

Розглянувши загальні особливості космополітизму та космополітичної демократії, а також ключові позиції дослідників щодо останньої, зосередимось тепер на Європейському Союзі, який, на думку багатьох, є чи не єдиним відносно масштабним і вдалим зразком космополітичної демократії в дії. Девід Хелд розглядає ЄС як приклад регіональної інтеграції, яка втілює демократичну форму правління, що виходить за межі національної держави [14, с. 537]. Хоча Хелд і виділяє проблеми ЄС, пов'язані з недостатністю демократичності всередині організації, та критикує брак підзвітності деяких структур, він все ж стверджує, що ЄС знаходиться на шляху до досягнення цілей побудови космополітичної демократії.

Вілл Кимлічка, будучи прихильником ідеї глобального управління, цілком закономірно оцінює євроінтеграційні процеси в межах ЄС позитивно. Він стверджує, що країни, які об'єдналися в Союз, отримують не лише економічні, але й культурні та соціальні вигоди. Кимлічка висловлює думку, що участь в міжнародних організаціях, таких як ЄС, не лише не обмежує суверенітет держави, а навпаки – саме суверенітет дозволяє державам діяти в межах своїх інтересів та обирати, куди вони прагнуть вступити [15, с. 125]. На прикладі Балтійських держав Кимлічка доводить, що вступ в ЄС не призводить до втрати суверенітету і зменшення демократичності, а навпаки – дозволяє державам і суспільствам зміцнити свою демократію. Водночас науковець виділяє і негативні аспекти євроінтеграції. Зокрема, він зазначає, що хоча західні демократії і досягли стану спільної цивілізації, вони досі не змогли сформувати спільну політичну культуру. Окрім того, Кимлічка припускає, що подальша демократизація ЄС та збільшення повноважень Європейського парламенту можуть призвести до втрати державами-членами суб'єктності та права вето на ухвалення рішень в межах Союзу [15, с. 325].

Даніеле Аркібуджі також вважає ЄС проявом космополітичної демократії на регіональному рівні. Він схвально відгукується про Європейський парламент, подолання міждержавних кордонів, демократичне вирішення проблем та механізми ухвалення наднаціональних рішень на регіональному рівні. Проте, як і багато інших науковців, Аркібуджі визнає існування недоліків та серйозних проблем у структурі ЄС. Зокрема, він наголошує на недостатній демократичності організації, що особливо проявляється у ролі технократів, які, не будучи обраними народом чи його представниками, володіють значною владою та суттєво впливають на ухвалення рішень [2, с. 459]. Саме тому у своїх працях науковець закликає до реформування ЄС у напрямку

підвищення прозорості, підзвітності та розширення прямої участі європейських громадян.

Противник ідеї наднаціонального управління Роберт Даль у своїх роботах активно критикує Європейський Союз та вказує на те, що держави, вступаючи в організацію, втрачають більше, ніж отримують з цього користі. Він стверджує, що якщо навіть у відносно гомогенному європейському суспільстві неможливо подолати брак демократичності, то у світовому масштабі такий проект глобального уряду неодмінно зазнає невдачі [9, с. 23].

Для того, щоб зрозуміти, наскільки ЄС наблизився до ідеалу космополітичної демократії, розглянемо ті його характеристики, які зближують Союз з нею. Загалом, саме створення міжнародних організацій, заснованих на засадах верховенства закону і демократії, а також запровадження світового громадянства, є основою космополітичної демократії на думку більшості вчених [3]. Девід Хелд виділяє кілька головних ознак такої демократії, які вже характерні для ЄС або поступово все більше проявляються в його структурі та роботі [13, с. 24]. Насамперед варто відзначити, що ця міжнародна організація побудована на принципах інклюзивності та забезпечує рівність усім державам-членам в ухваленні рішень. Окрім того, оскільки всі громадяни держав-членів автоматично набувають статус громадянина ЄС, то практично повна рівність прав та можливостей поширюється і на населення цих держав. Забезпечення усім громадянам соціальної справедливості, яку Хелд вважає суттєвою рисою космополітичної демократії, є важливою метою існування ЄС [13; 14].

Наступна важлива ознака космополітичної демократії – публічні обговорення та спільне ухвалення рішень [13, с. 27] – також характерна для Союзу. Загалом, у законотворчій процедурі ЄС беруть участь три головні інституції: Європейський парламент, Рада та Європейська комісія. Ці органи представляють відповідно три групи інтересів – населення ЄС, урядів держав-членів та загальні інтереси Союзу. Ухвалення головних рішень щодо політики у різних сферах відбувається за допомогою звичайної законодавчої процедури, тобто всі три органи повинні дійти згоди. Громадяни ЄС мають можливість впливати на цей процес кількома шляхами. По-перше, вони є учасниками громадянського діалогу, який постійно проводиться в ЄС. Громадяни вправі висловлювати свою думку, дискутувати щодо певних питань, а також могли брати участь у Конференції про майбутнє Європи. Окрім того, вони можуть запустити процес створення нових законодавчих актів ЄС через Європейську громадянську ініціативу [11]. Громадяни та організації мають можливість допомагати Європейській комісії, беручи участь в громадських консультаціях або анкетуваннях через спеціальний інтернет-портал [12]. Безкоштовна комунікаційна платформа

SINAPSE, розроблена Європейською комісією, дозволяє створювати віртуальні спільноти та пропонує інструменти для покращення експертизи з метою удосконалення політики та управління ЄС. Це також дозволяє громадянам отримувати більше інформації щодо рішень на рівні Союзу [19].

Варто також зазначити, що держави (зокрема й національні парламенти) можуть офіційно висловити застереження, якщо, на їхню думку, рішення певних питань повинне відбуватися на національному, а не загальноєвропейському рівні [11]. ЄС функціонує на основі принципів субсидіарності та пропорційності, а отже компетенція організації поширюється лише на сфери, де її дії та заходи є ефективнішими, аніж заходи на національному та локальному рівнях [22].

Наступна ознака космополітичної демократії, яку виділяє Хелд, це відповідальність або підзвітність [13, с. 24]. Головні органи ЄС, такі як Європейська комісія, Європейський парламент і Рада, підзвітні один одному, а також усі разом вони підзвітні громадянам ЄС. Рішення та дії, які ухвалюються в межах ЄС, підлягають правовому контролю. Приватні особи чи організації можуть подавати до Суду ЄС, якщо вони вважають, що інституції чи установи ЄС порушили їхні права [7, с. 109]. Водночас держави-члени також несуть відповідальність за імплементацію рішень організації в національне законодавство, а також за те, щоб рішення, які ухвалюються в ЄС відповідали національним інтересам.

Значну увагу надають прозорості роботи інституцій ЄС для того, щоб забезпечити їхню підзвітність. Інформація про прийняття рішень, зустрічі, проекти, а також документи та звіти, як правило, є у відкритому доступі. Це дозволяє громадянам особисто перевіряти роботу установ та стежити за їхніми діями. Якщо громадянин побачив порушення у роботі органів, то він може звернутися до Європейського омбудсмена, який уповноважений розглядати такі випадки неналежного управління в установах ЄС [21, с. 143–174]. Для контролю за фінансовими заходами створена Рахункова палата, яка допомагає забезпечити правомірність використання коштів [7, с. 115].

Ще однією ключовою рисою космополітичної демократії є захист основних прав та свобод людини [13, с. 9]. ЄС надає велику увагу цьому аспекту та постійно працює у напрямку покращення ситуації у цій сфері не лише всередині організації, але й за її межами. Про це свідчить участь Союзу у Європейській конвенції з прав людини, а також проголошення Хартії основних прав ЄС та включення її до установчих договорів як невід'ємної їх частини.

Наступний важливий принцип космополітичної демократії – це взаємність. Дослідивши особливості європейської інтеграції, можна стверджувати, що усі держави-члени співпрацюють за схемою

взаємної вигоди. Вони погоджуються дотримуватися загальноприйнятих норм та зобов'язуються діяти в інтересах спільного блага згідно з укладеними між ними міжнародними договорами для того, щоб мати змогу користуватися вигодами від такої співпраці. Довіра до такої системи взаємності є надзвичайно важливою для ЄС та його демократичного розвитку, адже держави, які добросовісно виконують свої зобов'язання та не зловживають своїми вигодами, мають більші шанси на отримання підтримки та допомоги від інших держав-членів в складні періоди [17].

Оскільки концепція космополітичної демократії формувалася передусім з огляду на необхідність вирішення глобальних проблем людства, то цілком закономірно, що Хелд виділяє захист довкілля як одну з її визначальних рис [13, с. 14, 24]. Щодо цього можна відзначити, що громадяни ЄС мають можливість користуватися одними з найвищих екологічних стандартів у світі, адже організація запровадила низку деталізованих політик щодо вирішення екологічних проблем, включаючи боротьбу зі зміною клімату. Окрім того, ЄС є визнаним лідером у просуванні цінностей та принципів охорони довкілля на міжнародній арені [10].

Хоча більшість дослідників визнають переваги Союзу та членства у ньому, вони висловлюють застереження та сумніви щодо можливості екстраполяції елементів космополітичної демократії ЄС на глобальний рівень [9]. Навіть у Європі, де відмінності між країнами, культурами та цінностями є не такими великими, існують численні розбіжності у поглядах і підходах щодо вирішення внутрішніх та міжнародних проблем. І в процесі посилення інтеграції ці розбіжності нікуди не зникають, а ймовірно ще й посилюються. Натомість відмінності у світовому масштабі набагато більші. Окрім того, багато держав і народів світу досягли зовсім незначних успіхів у побудові демократії на національному рівні або ж взагалі відкинули демократичний вектор розвитку. Усе це неможливо ігнорувати, коли йдеться про проєктування будь-яких структур, на які покладаються функції з глобального управління. Проте це зовсім не означає, що досвід ЄС не є цінним для інших космополітичних проєктів. Він дозволяє встановити способи збільшення демократичності наднаціональних механізмів, а також виявити перешкоди на шляху утвердження демократії на міжнародному і глобальному рівні.

Висновки. Концепція космополітичної демократії виникла на ґрунті космополітичних ідей, які з'являлися і розвивалися ще з античних часів. Події Другої світової війни зумовили глобальне поширення переконання про рівність усіх людей, включаючи рівність їхніх політичних та інших прав. Новий рівень актуальності концепція космополітичної демократії отримала внаслідок поглиблення глобалізації та формування наднаціональних

організацій, передусім ЄС. Перевагами космополітичної демократії можна вважати: 1) збереження демократичності в умовах переміщення влади на вищий рівень; 2) забезпечення реалізації демократичних цілей незважаючи на державні кордони та включення демократії у міжнародні відносини; 3) врахування вже існуючих процесів, пов'язаних із зародженням транснаціональних і міжнародних спільнот, соціальних рухів та організацій.

Європейський Союз втілює багато ключових ознак космополітичної демократії та визнається авторитетними науковцями вдалим і яскравим прикладом часткової реалізації цієї концепції. Йдеться насамперед про такі ознаки як: рівність держав-членів, а також усіх громадян; демократичні механізми ухвалення рішень, включаючи значні повноваження Європейського парламенту; публічні обговорення і можливості впливу громадян на процес ухвалення рішень; відповідальність, підзвітність та прозорість інституцій ЄС; захист прав людини як першочергову мету; функціонування за принципом взаємної вигоди; націленість на вирішення глобальних проблем людства. У сучасному світі, де проблеми держав часто взаємопов'язані та вимагають тісної співпраці між ними, існування ЄС є яскравим прикладом того, що ці проблеми можна ефективно вирішувати на основі принципів демократії, уникаючи концентрації усієї влади нагорі та забезпечуючи участь і свободи громадян.

Водночас також важливо, що модель космополітичної демократії не реалізована в Європейському Союзі у повному обсязі. Основні проблеми щодо цього пов'язані з недостатньою демократичною легітимністю влади ЄС, значними повноваженнями держав-членів, недостатньою підзвітністю та прозорістю структур ЄС, впливовістю технократів, слабкістю єдиної європейської ідентичності та відсутністю спільної політичної культури. Перспективи подальшого розвитку ЄС у напрямку до космополітичної демократії є неоднозначними і залежать передусім від того, яким чином буде вирішена суперечність між подальшим поглибленням інтеграції та бажанням держав-членів зберегти свій суверенітет. Хоча досвід ЄС у побудові наднаціональної демократії є надзвичайно цінним як для теорії, так і для практики, його не можна прямо використати для формування аналогічних глобальних чи навіть регіональних структур, адже європейська інтеграція є унікальним процесом, що постає зі спільних цінностей, культури та історії, які неможливо легко перенести в інший контекст.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Appiah A. K. *Cosmopolitanism: ethics in a world of strangers*. New York: W.W. Norton & Co, 2006. 196 p.
2. Archibugi D. *Cosmopolitan Democracy and its Critics: A Review*. *European Journal of International Relations*. 2004. 10(3). P. 437–473.

3. Archibugi D. Held D., Köhler M. Re-imagining Political Community. Stanford University Press, 1998. 352 p.
4. Archibugi D. The Global Commonwealth of Citizens: Toward Cosmopolitan Democracy. Princeton University Press, 2008. 320 p.
5. Beck U. The Cosmopolitan Vision. Cambridge: Polity Press, 2006. 201 p.
6. Benhabib S. Another Cosmopolitanism. Oxford University Press, 2006. 206 p.
7. Bovens M. New Forms of Accountability and EU-Governance. *Comparative European Politics*. 2007. 5(1). P. 104–120.
8. Brock G. Cosmopolitanism. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/cosmopolitanism-philosophy>
9. Dahl R. Can international organizations be democratic? A skeptic's view. *Democracy's Edges* / Ed.: Shapiro I. Cambridge University Press, 1999. P. 19-36.
10. Environment – Towards a greener and more sustainable Europe. European Union. URL: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/environment_en
11. EU decision-making process. European Union. URL: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law/how-eu-policy-decided_en
12. Have your say. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say_en
13. Held D. Law of States, Law of Peoples: Three Models of Sovereignty. *Legal Theory*. 2002. 8(1). P. 1–44.
14. Held D. Restructuring Global Governance: Cosmopolitanism, Democracy, and the Global Order. *Millennium: Journal of International Studies*. 2009. 37(3). P. 535–547.
15. Kymlicka W. Politics in the Vernacular: Nationalism, Multiculturalism, and Citizenship. Oxford University Press, 2001. 383 p.
16. Kleingeld P., Brown E. Cosmopolitanism. The Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/cosmopolitanism/>
17. Leuffen D., Heermann M., Baute S. European Solidarity and the Politics of Blame and Reciprocity. *Green European Journal*. URL: <https://www.greeneuropeanjournal.eu/european-solidarity-and-the-politics-of-blame-and-reciprocity/>
18. Nussbaum M. *Upheavals of Thought: The Intelligence of Emotions*. Cambridge University Press, 2001. 710 p.
19. Sinapse. European Union. URL: <https://europa.eu/sinapse/sinapse/>
20. Taylor R. Kant's Political Religion: The Transparency of Perpetual Peace and the Highest Good. *The Review of Politics*. 2010. 72(1). P. 1–24.
21. Tero E. *Ombudsman as a Global Institution*. Palgrave Macmillan, 2020. 231 p.
22. The principle of subsidiarity. Fact Sheets on the European Union. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/7/the-principle-of-subsidiarity>
2. Archibugi, D. (2004). Cosmopolitan Democracy and its Critics: A Review. *European Journal of International Relations*, 10(3), pp. 437–473.
3. Archibugi, D., Held, D., & Köhler M. (1998). Re-imagining Political Community. Stanford University Press. 352 p.
4. Archibugi, D. (2008). The Global Commonwealth of Citizens: Toward Cosmopolitan Democracy. Princeton University Press. 320 p.
5. Beck, U. (2006). The Cosmopolitan Vision. Cambridge: Polity Press. 201 p.
6. Benhabib, S. (2006). Another Cosmopolitanism. Oxford University Press. 206 p.
7. Bovens, M. (2007). New Forms of Accountability and EU-Governance. *Comparative European Politics*, 5(1), pp. 104–120.
8. Brock, G. Cosmopolitanism. Encyclopedia Britannica. Retrieved from: <https://www.britannica.com/topic/cosmopolitanism-philosophy>
9. Dahl, R. (1999). Can international organizations be democratic? A skeptic's view. In: *Democracy's Edges*. Ed.: Shapiro I. Cambridge University Press, pp. 19-36.
10. Environment – Towards a greener and more sustainable Europe. European Union. Retrieved from: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/environment_en
11. EU decision-making process. European Union. Retrieved from: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law/how-eu-policy-decided_en
12. Have your say. European Commission. Retrieved from: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say_en
13. Held, D. (2002). Law of States, Law of Peoples: Three Models of Sovereignty. *Legal Theory*, 8(1), pp. 1–44.
14. Held, D. (2009). Restructuring Global Governance: Cosmopolitanism, Democracy, and the Global Order. *Millennium: Journal of International Studies*, 37(3), pp. 535–547.
15. Kymlicka, W. (2001). Politics in the Vernacular: Nationalism, Multiculturalism, and Citizenship. Oxford University Press. 383 p.
16. Kleingeld, P., Brown, E. Cosmopolitanism. The Stanford Encyclopedia of Philosophy. Retrieved from: <https://plato.stanford.edu/entries/cosmopolitanism/>
17. Leuffen, D., Heermann, M., & Baute, S. (2022). European Solidarity and the Politics of Blame and Reciprocity. *Green European Journal*. Retrieved from: <https://www.greeneuropeanjournal.eu/european-solidarity-and-the-politics-of-blame-and-reciprocity/>
18. Nussbaum, M. (2001). *Upheavals of Thought: The Intelligence of Emotions*. Cambridge University Press. 710 p.
19. Sinapse. European Union. Retrieved from: <https://europa.eu/sinapse/sinapse/>
20. Taylor, R. (2010). Kant's Political Religion: The Transparency of Perpetual Peace and the Highest Good. *The Review of Politics*, 72(1), pp. 1–24.
21. Tero, E. (2020). *Ombudsman as a Global Institution*. Palgrave Macmillan. 231 p.
22. The principle of subsidiarity. Fact Sheets on the European Union. Retrieved from: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/7/the-principle-of-subsidiarity>

REFERENCES:

1. Appiah, A. K. (2006). *Cosmopolitanism: ethics in a world of strangers*. New York: W.W. Norton & Co. 196 p.

The European Union as embodiment of the concept of cosmopolitan democracy

Sukhorolskyi Petro Mykhailovych

PhD in Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Political Science and International
Relations

Lviv Polytechnic National University
S. Bandery str., 12, Lviv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-1689-3283

Tkach Yaryna Viktorivna

Master's Student at Department
of Political Science and International
Relations

Lviv Polytechnic National University
S. Bandery str., 12, Lviv, Ukraine
ORCID: 0009-0002-9274-7074

In today's interconnected world, democratic processes and mechanisms are emerging going beyond national states. The European Union is a vivid example of an international organization that embodies democratic principles at the supranational level. Many researchers consider the concept of cosmopolitan democracy, which is designed to ensure the rights and freedoms of every person regardless of their citizenship and place of residence, to be the theoretical basis for the development of such integration associations under conditions of the strengthening of supranational institutions and the erosion of sovereignty. This issue is relevant for Ukraine, as it is on the way to joining the EU, which will mean both obtaining benefits from participation in the union of democratic and developed states, and subordination to a supranational order with a partial restriction of state sovereignty. That is why it is important to consider this international organization through the prism of the concept of cosmopolitan democracy in order to understand the directions of its development and the level of democratic legitimacy of its power.

The purpose of the article is to identify and investigate the features of cosmopolitan democracy in today's European Union, as well as to assess the prospects for the further implementation of this concept within the EU and beyond. The research was conducted on the basis of theoretical and methodological developments and conceptual models of cosmopolitan democracy by D. Held, D. Archibugi, and W. Kymlicka.

The article examines the origins of the theory of cosmopolitan democracy and defines its essence and characteristic features. The views of researchers who contributed to the development of this concept are systematized, and their attitude to the prospects of implementing the ideas of cosmopolitan democracy within the EU and at the global level is analyzed. As a result of the study of EU's principles, institutions and mechanisms, the main features of cosmopolitan democracy, implemented within the framework of the Union, have been determined, in particular: equality of member states, as well as EU citizens; democratic decision-making mechanisms; opportunities for citizens to influence policymaking; responsibility, accountability and transparency of EU institutions; protection of human rights as a primary goal; mutual benefit from cooperation; focus on solving global issues.

Key words: cosmopolitan democracy, cosmopolitanism, European Union, supranationality, global governance, global issues.